

Oproep: nageboorten en vruchten van verwerpende geiten insturen

One health-concept ook in de geitenhouderij

Saskia Luttkholt en Piet Vellema, GD

Drachtige schapen en geiten kunnen hun lammeren verwerpen. Dit kan zowel een besmettelijke als niet-besmettelijke oorzaak hebben. Verwerpen zorgt voor veel schade en minder werkplezier bij houders van kleine herkauwers. Daarom is het van belang de oorzaak van verwerpen zo snel mogelijk op te sporen. Het insturen van materiaal voor pathologisch onderzoek is daarbij een zeer belangrijke eerste stap.

Als schapen- en geitenhouders materiaal voor onderzoek insturen, wordt in ongeveer de helft van de gevallen een diagnose gesteld. Bij geiten ligt dit percentage iets lager dan bij schapen. Wanneer zowel vruchten als nageboortes worden ingestuurd, ligt het percentage diagnoses ongeveer 20 procent hoger dan bij een inzending zonder nageboortes. De meest gevonden infectieuze oorzaken van abortus bij geiten waren de afgelopen jaren *Coxiella burnetii*, *Listeria spp.*, *Chlamydia abortus*, *Toxo-*

plasma gondii en *Campylobacter spp.* Vanaf 2010 is *Coxiella burnetii*, de verwekker van Q-koorts, niet meer aangetoond in ingezonden abortusmateriaal. De meeste infectieuze verwekkers van abortus bij kleine herkauwers zijn potentieel zoönotisch van karakter. Mensen, in het bijzonder zwangere vrouwen, die in contact komen met aflammerende kleine herkauwers, moeten zich bewust zijn van het belang van voorzorgsmaatregelen op het gebied van hygiëne.

>

Foto's: Ivar ten Tuynste

Houders van kleine herkauwers moeten er daarnaast van op de hoogte zijn dat voor een afwijkend aantal abortussen een meldplicht geldt bij de Nederlandse Voedsel- en Warenautoriteit (zie www.nvwa.nl voor de voorwaarden).

Hieronder worden de meest gestelde diagnoses toegelicht.

Listeriose

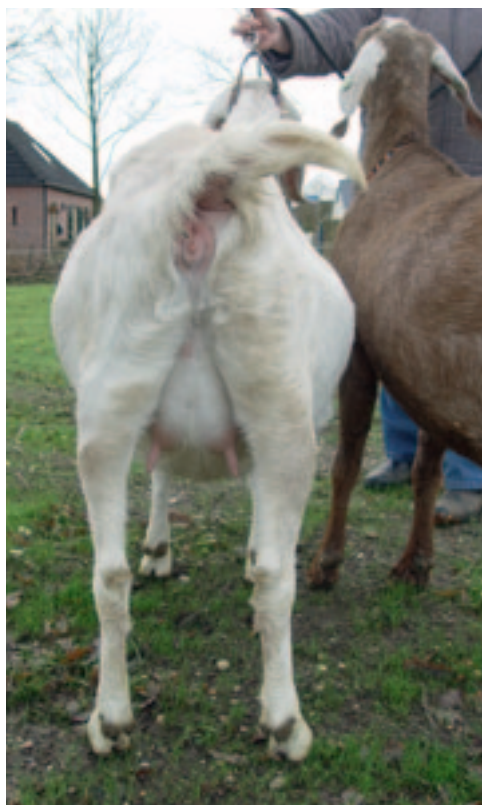
Listeriose is de officiële naam voor de ziekte die vooral wordt veroorzaakt door *Listeria monocytogenes*, een kiem die overal in de omgeving voorkomt. Om ziekteproblemen te kunnen veroorzaken, moet in de regel eerst vermenigvuldiging van deze bacteriën optreden. *Listeria* vermenigvuldigt zich goed in ingekuilde producten, niet alleen in graskuilen, maar ook in andere ingekuilde producten. Bij een uitbraak op een bedrijf waar altijd ingekuilde producten worden gevoerd, worden vaak vooral de jongere dieren getroffen. Na opname van *Listeria monocytogenes* kan, afhankelijk van het veroorzakende type, abortus, hersen(vlies)ontsteking, bloedvergiftiging of mastitis ontstaan met de daarbij behorende klinische verschijnselen. Het moederdier kan volgend op een abortus aan de nageboorte blijven staan en een baarmoederontsteking krijgen. Met de schede-uitvloeiing, melk, urine en mest wordt, soms gedurende lange tijd, de verwekker uitgescheiden. Op basis van de klinische verschijnselen kan aan listeriose worden gedacht, maar de definitieve diagnose wordt bij sectie gesteld.

Chlamydia abortus

Chlamydia abortus is een bacterie die na introductie op een bedrijf enorme abortusuitbraken kan veroorzaken. *Chlamydia abortus* komt in de regel op een bedrijf binnen met de aankoop van besmette dieren. Daarbij gaat het vooral om de aankoop van lammeren die in een besmette omgeving zijn geboren. Deze dieren kunnen de infectie bij zich dragen zonder dat aan de lammeren iets is te zien. Zodra deze lammeren zelf drachtig worden kan abortus optreden. Abortus treedt vóórnamelijk op na de 90ste dag van de dracht. In de eerste jaren na de introductie van deze ziektekiem op een bedrijf kan meer dan 50 procent van de geiten aborteren. De infectie blijft in het koppel bestaan, maar leidt bij dieren die geaborteerd hebben tot een zodanige immuniteit dat hetzelfde dier in de regel niet weer aborteert. De diagnose kan gesteld worden bij pathologisch onderzoek. Een diagnose kan ook worden gesteld met bloedonderzoek van de verwerper, met behulp van zogenaamde gepaarde sera. Net

One health, wat is dat?

Q-koorts heeft in Nederland blijvend gezorgd voor een andere manier van denken en doen over gezondheidszorg en heeft de ontwikkeling en invulling van het zogenoemde *one health*-concept gestimuleerd. Daarbij wordt geprobeerd meer te communiceren en samen te werken op het gebied van gezondheidszorg voor mens, dier en de omgeving, met als uiteindelijk doel het bevorderen van die gezondheidszorg. Het gaat bij *one health* overigens niet alleen om zoönosen. Ook het streven om bij dieren minder antibiotica te gebruiken is er een onderdeel van. En het blijft niet alleen bij antibiotica. Middelen om maagdwormen, leverbot of uitwendige parasieten te bestrijden, worden met bovengenoemde achtergrond kritisch bekeken. Voor al die middelen gelden wachttermijnen voor melk en vlees. Als u uw VKI-formulier invult bij de afvoer van slachtdieren, denkt u dan aan deze wachttijd? Ook dit past bij die andere manier van denken over gezondheidszorg.

Een dragende geit. Mocht zij verwerpen, dan is het aan te raden om zo snel mogelijk de oorzaak op te sporen.

als *Coxiella burnetii* kan ook *Chlamydia abortus* zich via de lucht verspreiden. Aanwezigheid in een besmette omgeving kan dan voor gevoelige mensen genoeg zijn om een infectie in te ademen.

Toxoplasma gondii

Toxoplasma gondii is een wereldwijd voorkomende eencellige parasiet (protozo). Katten spelen in de vermeerderingscyclus een belangrijke rol. Bij niet eerder geïnfecteerde katten kan de parasiet zich vermeerderen en de parasieten worden uiteindelijk uitgescheiden via de ontlasting. Heel veel geiten worden tijdens hun leven met deze parasiet besmet. Als dat gebeurt op het moment dat een dier niet drachtig is, heeft dat geen consequenties. Een eerste besmetting tijdens de dracht kan echter tot abortus leiden. Besmetting later in de dracht kan tot zwakke lammeren leiden. Een diagnose kan worden gesteld met sectie of met bloedonderzoek.

Campylobacter soorten

Campylobacteriose is de officiële naam voor de aandoeningen die worden veroorzaakt door *Campylobacter jejuni* of door *Campylobacter fetus*. Beide bacteriën kunnen abortus veroorzaken. *Campylobacter jejuni* kan ook diarree veroorzaken bij jonge lammeren. Het is in veel gevallen niet duidelijk wat de besmettingsbron is. Ook vogels kunnen de infectie verspreiden. De incubatietijd kan uiteenlopen van één tot drie weken. Op een bedrijf waar dit probleem speelt, kunnen enkele tientallen procenten van de drachtige dieren aborteren. Ook de sterfte van normaal geboren lammeren kan erg hoog zijn. Abortus treedt in de regel op in het laatste derde deel van de dracht. In alle gevallen wordt de definitieve diagnose gesteld bij sectie.

Kans op stellen van diagnose

Uit onderzoek blijkt dat het percentage diagnoses duidelijk toeneemt wanneer zowel vruchten als nageboorten worden ingestuurd. Vindt u maar geen nageboorten? Zet dan een verwerpende geit waarvan de vruchten reeds zijn gevonden apart. Dit vergroot de kans op het vinden van de nageboorte. Daarnaast wordt de kans op een diagnose voor uw bedrijf groter wanneer er herhaaldelijk meerdere vruchten en nageboorten worden ingestuurd.

Zie voor meer informatie: www.gddiergezondheid.nl.